

Ενοποιημένες οικονομικές καταστάσεις – Ορισμοί, έννοιες και μέθοδοι

του Γιώργου Γαλιφιανάκη

Σκοπός του παρόντος άρθρου είναι να καταγράψει συνοπτικά τις βασικές αρχές και τις μεθόδους της ενοποίησης, οι οποίες αποτελούν τη βάση για την κατάρτιση των ενοποιημένων οικονομικών καταστάσεων (consolidated financial statements) καθώς και να δώσει μια πρώτη συνοπτική εικόνα των μεθόδων ενοποίησης στον «μη ειδικό» αναγνώστη.

Οι οικονομικές καταστάσεις περιλαμβάνουν τον ενοποιημένο ισολογισμό, την ενοποιημένη κατάσταση αποτελεσμάτων χρήσης, την ενοποιημένη κατάσταση μεταβολών των ιδίων κεφαλαίων, την ενοποιημένη κατάσταση ταμειακών ροών καθώς και τις σημειώσεις (προσάρτημα) επί των ανωτέρω καταστάσεων. Θεμελιώδης αρχή της ενοποίησης των οικονομικών καταστάσεων είναι η θεώρηση του ενοποιημένου ομίλου ως μίας ενιαίας επιχείρησης.

Οι βασικές αρχές της ενοποίησης, για τους σκοπούς του παρόντος άρθρου, αναπτύσσονται στη βάση των **Διεθνών Προτύπων Χρηματοοικονομικής Αναφοράς** (Δ.Π.Χ.Α.), γνωστά και ως **Διεθνή Λογιστικά Πρότυπα** (Δ.Λ.Π.).

Σημειώνεται ότι το παρόν άρθρο δεν αποσκοπεί στη διεξοδική ανάλυση της τεχνικής της ενοποίησης. Για μία πιο λεπτομερή προσέγγιση των ειδικών θεμάτων που διέπουν την ενοποίηση, ο αναγνώστης θα πρέπει να ανατρέξει στην κατάλληλη βιβλιογραφία.

ΟΡΙΣΜΟΙ – ΕΝΝΟΙΕΣ

Ενοποίηση είναι η διαδικασία κατάρτισης των ενοποιημένων οικονομικών καταστάσεων.

Ενοποιημένες οικονομικές καταστάσεις είναι οι χρηματοοικονομικές καταστάσεις ενός ομίλου που παρουσιάζονται να επρόκειτο για μία ενιαία οικονομική οντότητα.

Έλεγχος είναι η δυνατότητα άσκησης δεσπόζουσας επιρροής στη διοίκηση των χρηματοοικονομικών και επιχειρηματικών πολιτικών μίας οικονομικής μονάδας με σκοπό την απόκτηση ωφελειών από τις δραστηριότητες της.

Μητρική είναι μία οντότητα που έχει μία ή περισσότερες θυγατρικές.

Θυγατρική είναι μία οντότητα η οποία βρίσκεται υπό τον έλεγχο μίας άλλης οντότητας, γνωστή ως μητρική.

Όμιλος είναι η μητρική και όλες οι άμεσες και έμμεσες θυγατρικές της.

Δικαιώματα μειοψηφίας είναι το μέρος του κέρδους ή της ζημίας και των καθαρών περιουσιακών στοιχείων μίας θυγατρικής που αναλογεί στα συμμετοχικά δικαιώματα που δεν ανήκουν, άμεσα ή έμμεσα μέσω θυγατρικών, στη μητρική εταιρεία.

Συγγενής εταιρεία, είναι μία οντότητα στην οποία ο επενδυτής έχει ουσιώδη επιρροή και δεν είναι ούτε θυγατρική αλλά ούτε και κοινοπραξία.

Ουσιώδης επιρροή είναι το δικαίωμα συμμετοχής στις αποφάσεις της οικονομικής και επιχειρηματικής πολιτικής της εκδότριας χωρίς όμως να ασκείται έλεγχος πάνω σε αυτές τις πολιτικές. Ουσιαστικά θεωρείται ότι

υπάρχει ουσιώδης επιρροή, όταν ο επενδυτής κατέχει ένα ποσοστό των δικαιωμάτων ψήφου (άμεσα ή έμμεσα) από 20% και πάνω, χωρίς βεβαίως να έχει έλεγχο ή από κοινού έλεγχο στην εκδότηρια (ήτοι κάτω του 50%).

Κοινοπραξία είναι ένας συμβατικός διακανονισμός, με τον οποίο δύο ή περισσότερα μέρη αναλαμβάνουν οικονομική δραστηριότητα που υπόκειται σε από κοινού έλεγχο.

Κοινοπρακτών είναι ένα μέλος σε μία κοινοπραξία το οποίο έχει από κοινού έλεγχο σε αυτήν την οντότητα με άλλο ή άλλα μέλη.

ΜΕΘΟΔΟΙ ΕΝΟΠΟΙΗΣΗΣ

Μέθοδος Ολικής Ενοποίησης (Full Method of Consolidation) για θυγατρικές Εταιρείες.

Σύμφωνα με το ΔΛΠ 27, όταν μεταξύ δύο ή περισσότερων εταιρειών υπάρχει η σχέση μητρικής με θυγατρική (ή θυγατρικές), τότε η μητρική παρουσιάζει ενοποιημένες οικονομικές καταστάσεις στις οποίες περιλαμβάνει όλες τις θυγατρικές της, με εξαίρεση τις θυγατρικές εκείνες στις οποίες ο έλεγχος είναι προσωρινός διότι αποκτήθηκαν με σκοπό τη διάθεσή τους εντός δώδεκα μηνών. Στην περίπτωση αυτή, οι θυγατρικές χαρακτηρίζονται ως χρηματοοικονομικό περιουσιακό στοιχείο κατεχόμενο για πώληση και δεν ενοποιούνται.

Δεν απαιτείται να συστήσει ενοποιημένες οικονομικές καταστάσεις μία μητρική η οποία:

- Η ίδια είναι θυγατρική μιας άλλης μητρικής με την προϋπόθεση ότι η τελική μητρική κατέχει, είτε το σύνολο των δικαιωμάτων αυτής, είτε δεν κατέχει το σύνολο των δικαιωμάτων και οι άλλοι μέτοχοι (μειοψηφία) δεν αντιτάσσονται στη μη ενοποίηση.
- Συμμετοχικοί ή χρεωστικοί τίτλοι της μη-

τρικής δε διαπραγματεύονται σε χρηματιστήριο.

- Η μητρική δεν είναι σε διαδικασία εισαγωγής σε χρηματιστήριο ή σε άλλο θεσμικό οργανισμό για σκοπούς έκδοσης σε μία δημόσια αγορά.
- Η τελική, ή μία οποιαδήποτε ενδιάμεση μητρική, συντάσσει ενοποιημένες οικονομικές καταστάσεις σύμφωνα με τα Δ.Χ.Π.Α.

Οι βασικές διαδικασίες ολικής ενοποίησης έχουν ως ακολούθως:

- 1) Η λογιστική αξία της επένδυσης (συμ-

μετοχής) της μητρικής απαλείφεται με την αναλογία της μητρικής στα ίδια κεφάλαια της θυγατρικής. Η απαλοιφή αυτή γίνεται με τις εύλογες αξίες των επιμέρους περιουσιακών στοιχείων και υποχρεώσεων της θυγατρικής που προσδιορίστηκαν κατά την εξαγορά της.

- 2) Τα δικαιώματα μειοψηφίας πάνω στα ίδια κεφάλαια της θυγατρικής εμφανίζονται στον Ενοποιημένο Ισολογισμό εντός των Ιδίων Κεφαλαίων. Ο υπολογισμός των δικαιωμάτων μειοψηφίας γίνεται επί των ιδίων κεφαλαίων που

προκύπτουν από τις εύλογες αξίες των επιμέρους περιουσιακών στοιχείων και υποχρεώσεων που προσδιορίστηκαν κατά την εξαγορά από τη μητρική. Το συνολικό καθαρό αποτέλεσμα της περιόδου κατανέμεται σε αυτό που αναλογεί στους ιδιοκτήτες της μητρικής και στα δικαιώματα μειοψηφίας.

- 3) Τα περιουσιακά στοιχεία και οι υποχρεώσεις των προς ενοποίηση εταιρειών αθροίζονται γραμμή προς γραμμή.
- 4) Τα κονδύλια των ιδίων κεφαλαίων των θυγατρικών που απομένουν μετά

το συμψηφισμό με την αξία της συμμετοχής που εμφανίζεται στα βιβλία της μητρικής και την αναλογία των δικαιωμάτων μειοψηφίας, αθροίζονται με τα αντίστοιχα της μητρικής.

- 5) Ενδοεταιρικά υπόλοιπα (απαιτήσεις - υποχρεώσεις), ενδοεταιρικές συναλλαγές (έσοδα-έξοδα) και κέρδη/ζημίες από ενδοεταιρικές συναλλαγές, όπως αγοραπωλησίες παγίων και αποθεμάτων μεταξύ των ενοποιούμενων εταιρειών, απαλείφονται πλήρως.
- 6) Απαλείφονται τα μερίσματα που διανέμει μία θυγατρική στη μητρική της

καθώς αντιπροσωπεύουν ενδοεταιρικές συναλλαγές και δεν αποτελούν για τον όμιλο πραγματικές εκροές διαθεσίμων.

- 7) Οι ενοποιημένες οικονομικές καταστάσεις συντάσσονται, με τη χρήση των ιδίων λογιστικών αρχών και πολιτικών από όλες τις ενοποιούμενες εταιρείες.
- 8) Οι οικονομικές καταστάσεις της μητρικής και των θυγατρικών πρέπει να έχουν την ίδια ημερομηνία αναφοράς (π.χ. τέλος χρήσης 31/12 κάθε έτους). Εάν η ημερομηνία αναφοράς μίας θυγατρικής διαφέρει από αυτήν της μητρικής, τότε η πρώτη θα πρέπει να ετοιμάσει οικονομικές καταστάσεις με την ίδια ημερομηνία αναφοράς της μητρικής.

9) Σε περίπτωση πώλησης μίας θυγατρικής ή μέρους αυτής, λογίζεται καθαρό κέρδος ή ζημία, τα οποία προσδιορίζονται από τη διαφορά μεταξύ του τιμήματος της πώλησης και της λογιστικής αξίας των επιμέρους περιουσιακών στοιχείων και υποχρεώσεων που πωλήθηκαν.

10) Τα αποτελέσματα περιόδου της θυγατρικής που πωλείται συμπεριλαμβάνονται στα ενοποιημένα αποτελέσματα μέχρι την ημερομηνία της πώλησής της, η οποία είναι η ημερομηνία που η μητρική παύει ουσιαστικά να ασκεί έλεγχο στη θυγατρική.

- 11) Όταν υπάρχουν θυγατρικές των οποίων οι οικονομικές καταστάσεις είναι σε ξένο νόμισμα, θα πρέπει να μετατραπούν στο νόμισμα λειτουργίας (functional currency) της μητρικής εταιρείας. Συνοπτικά αναφέρουμε ότι τα κονδύλια του ισολογισμού μετατρέπονται με την spot ισοτιμία τέλους χρήσης, εξαιρουμένων των κονδυλίων των Ιδίων Κεφαλαίων και των Συμμετοχών τα

οποία μετατρέπονται με τις αντίστοιχες ιστορικές τιμές σχηματισμού τους και κτήσης τους αντίστοιχα. Οι λογαριασμοί των αποτελεσμάτων χρήσης μετατρέπονται με τη μέση ισοτιμία της χρήσης. Οι συναλληλαγματικές διαφορές που προκύπτουν από την παραπάνω μετατροπή εμφανίζονται σε ιδιαίτερο λογαριασμό των ιδίων κεφαλαίων υπό τον τίτλο «Συναλληλαγματικές Διαφορές Ενοποίησης».

Μέθοδος Αναλογικής Ενοποίησης (Proportionate Method of Consolidation) για Κοινοπραξίες ή από Κοινού Ελεγχόμενες Οντότητες

Το ΔΛΠ 31 Δικαιώματα σε Κοινοπραξίες (Interests in Joint Ventures) διακρίνει τις κοινοπραξίες σε τρεις κατηγορίες:

- α) Από κοινού ελεγχόμενες εργασίες
- β) Από κοινού ελεγχόμενα περιουσιακά στοιχεία
- γ) Από κοινού ελεγχόμενες οικονομικές μονάδες

Στις δύο πρώτες περιπτώσεις συνήθως δεν υπάρχουν αυτόνομες οικονομικές μονάδες. Στην πρώτη, ο κάθε κοινοπρακτών εκτελεί στις εγκαταστάσεις του το τμήμα της εργασίας που έχει αναλάβει και το έσοδό του αφορά το τμήμα που συμβατικώς καθορίζεται από το έσοδο της συνολικής ερ-

γασίας που εκτελείται. Στη δεύτερη, ο κάθε κοινοπρακτών εκμεταλλεύεται το τμήμα του περιουσιακού στοιχείου που του αναλογεί και καταχωρεί το αναλογούν έσοδο στα δικά του λογιστικά βιβλία. Ομοίως, δαπάνες που αναλαμβάνονται και αφορούν το περιουσιακό στοιχείο συνολικά, επιμερίζονται σε κάθε κοινοπρακτούντα, σύμφωνα με τον συμβατικό διακανονισμό.

Στην τρίτη περίπτωση, υπάρχει αυτόνομη οικονομική μονάδα η οποία μπορεί να έχει οποιαδήποτε νομική μορφή. Στην περίπτωση αυτή, στις ενοποιημένες οικονομικές καταστάσεις του κοινοπρακτούντος, οι συμμετοχές σε κοινοπραξίες απεικονίζονται:

- α) Είτε με τη μέθοδο της **αναλογικής ενοποίησης** γραμμή προς γραμμή (line - by - line proportionate method of consolidation),
- β) Είτε με τη μέθοδο της **καθαρής θέσης** (equity method of consolidation) όπως αυτή εφαρμόζεται για την απεικόνιση των συμμετοχών σε συγγενείς επιχειρήσεις (βλ. επόμενη ενότητα).

Οι βασικές διαδικασίες αναλογικής ενοποίησης έχουν ως ακολούθως:

Ο κοινοπρακτών περιλαμβάνει στις οικονομικές καταστάσεις του το μερίδιό του επί των περιουσιακών στοιχείων, των υποχρεώσεων, των εσόδων και των εξόδων της κοινοπραξίας για κάθε περίοδο, που προέκυψαν μετά τη σύσταση ή την αγορά της. Η ενσωμάτωση αυτών των στοιχείων στις οικονομικές καταστάσεις του κοινοπρακτούντος γίνεται είτε στη βάση «γραμμή προς γραμμή» (line-by-line) με όμοια στοιχεία στις οικονομικές καταστάσεις του κοινοπρακτούντος, είτε με ξεχωριστή εμφάνιση κατά κονδύλι.

Η πιο συνήθης συμμετοχική σχέση σε κοινοπραξίες με δύο εταίρους είναι 50%-50%. Όταν υπάρχουν συναλληλαγές μεταξύ κοινοπρακτούντος και κοινοπραξίας, οι συ-

ναίηλαγές αυτές θα πρέπει να απεικονίζονται ως ακολούθως:

Υπόλοιπα (απαιτήσεις-υποχρεώσεις) και συναίηλαγές (έσοδα-έξοδα) απαλείφονται κατά 50% ενώ το υπολειπόμενο 50% παραμένει στην ενοποίηση.

Στην περίπτωση πώλησης περιουσιακών στοιχείων από τον κοινοπρακτούντα στην κοινοπραξία, ο κοινοπρακτών καταχωρεί το κέρδος ή τη ζημία, μόνο κατά το μέρος που αναλογεί στους άλλους κοινοπρακτούντες.

Στην περίπτωση αγοράς περιουσιακών στοιχείων από την Κοινοπραξία, το μερίδιο του κοινοπρακτούντος στα κέρδη της κοινοπραξίας από αυτή την πώληση δεν καταχωρείται μέχρις ότου το περιουσιακό στοιχείο πωληθεί σε τρίτους. Το ίδιο ισχύει και για τις ζημίες, με εξαίρεση την περίπτωση που η ζημία αντιπροσωπεύει πραγματική μείωση της αξίας του μεταβιβασθέντος στοιχείου.

Μέθοδος της Καθαρής Θέσης (Equity Method of Consolidation) για Συγγενείς Εταιρείες.

Οι συμμετοχές σε συγγενείς εταιρίες αποτιμώνται με τη μέθοδο της καθαρής θέσης. Αν όμως οι επενδύσεις σε συγγενείς επιχειρήσεις έχουν αποκτηθεί με σκοπό να πωληθούν μέσα σε δώδεκα μήνες από την απόκτησή τους, τότε αυτές ηολογιστικοποιούνται ως χρηματοοικονομικά περιουσιακά στοιχεία κατεχόμενα για πώληση και δεν ενοποιούνται.

Οι βασικές διαδικασίες της ενοποίησης με τη μέθοδο της καθαρής θέσης έχουν ως ακολούθως:

Μια επένδυση σε συγγενή επιχείρηση καταχωρείται αρχικά στο κόστος και στη συνέχεια, σε κάθε μεταγενέστερη αποτίμηση, η αξία της συμμετοχής αυξάνεται ή μειώνεται με τη μεταβολή στην καθαρή

θέση της εκδότριας. Σύμφωνα με τα ανωτέρω, οι μεταβολές των ιδίων κεφαλαίων, που οφείλονται σε αποτελέσματα (κέρδη-ζημίες) της συγγενούς, καταχωρούνται στα αποτελέσματα (κέρδη-ζημίες) του επενδυτή, ενώ οι μεταβολές των ιδίων κεφαλαίων της συγγενούς που καταχωρούνται κατευθείαν στα ίδια κεφάλαια αυτής, όπως για παράδειγμα οι αναπροσαρμογές των ενσωμάτων παγίων, καταχωρούνται επίσης κατευθείαν στα ίδια κεφάλαια του επενδυτή.

Μερίσματα που εισπράττονται από τη συγγενή επιχείρηση, καταχωρούνται σε μείωση της επένδυσης, αφού έχουν αυξήσει την αξία της στο παρελθόν μέσω των κερδών της εκδότριας. Απραγματοποιήτα

κέρδη και ζημίες που προέρχονται από συναίηλαγές μεταξύ επενδυτή και εκδότριας απαλείφονται κατά το ποσοστό συμμετοχής του επενδυτή στη συγγενή.

Επισημαίνεται ότι εάν η συγγενής εταιρεία στην οποία συμμετέχει η επενδύτρια καταρτίζει ενοποιημένες οικονομικές καταστάσεις, τότε αυτές οι καταστάσεις πρέπει να χρησιμοποιούνται για την εφαρμογή της μεθόδου της καθαρής θέσης (και όχι οι ατομικές).